

Інформаційна довідка
щодо стану виконання домовленостей
за результатами 9-го та 10-го раундів Діалогів Жана Моне,
поточного стану реформування Верховної Ради України*

Анотація. В Інформаційній довідці викладено аналіз стану виконання домовленостей за результатами 9-го та 10-го раундів Діалогів Жана Моне, поточного стану реформування Верховної Ради України.

Вступ. Діалоги Жана Моне – м'який інструмент, розроблений Європейським Парламентом у сфері парламентського посередництва та діалогу. Метою Діалогів Жана Моне є зміцнення здатності політичних сил розвивати міжпартійний діалог і досягати певного консенсусу, необхідного для формування демократичної парламентської культури та довіри. Заходи, запроваджені в рамках Діалогів Жана Моне, сприяють процесам інституційних реформ.

Діалоги Жана Моне в Україні є інструментом політичного діалогу та досягнення консенсусу між політичними партіями у Верховній Раді України.

Перший Діалог Жана Моне відбувся у жовтні 2016 р. Інформаційна довідка підготовлена щодо питань, які обговорюватимуться під час 11-го раунду Діалогів Жана Моне 28–29 листопада 2024 р.

Основна частина.

Щодо питань:

- підготовка та внесення на розгляд Погоджувальної ради депутатських фракцій і груп проекту пропозицій щодо актуалізації постанови ВР України «Про заходи з реалізації рекомендацій щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності ВР України» в рамках діяльності Робочої групи з підготовки комплексних пропозицій щодо внесення змін до законів України у сфері парламентського права;

- поточний стан реформування Верховної Ради України.

За результатами аналізу виконаних та таких, що перебувають на стадії виконання Рекомендацій Місії Європейського Парламенту з оцінки потреб, що розроблені з метою підвищення якості українського парламентаризму та викладені в «Доповіді та Дорожній карті щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України», визнаних основою для внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України згідно з Постановою Верховної Ради України від 17.03.2016 р. № 1035-VIII, щодо необхідності актуалізації інформації про стан виконання Рекомендацій Місії Європейського Парламенту з оцінки потреб, вважаємо за доцільне зазначити таке.

Законодавча спроможність та законотворчий процес у Верховній Раді України

Необхідно схвалити цілісну концепцію законодавчого процесу, яка базуватиметься на значно посиленій координації між суб'єктами права законодавчої ініціативи (рекомендація № 1).

Законом України «Про внесення зміни до Регламенту Верховної Ради України щодо планування та системності законотворчої діяльності Верховної Ради України» від 03.10.2019 р. № 162-IX Регламент Верховної Ради України доповнено статтею 19-1 «План законопроектної роботи Верховної Ради», яка передбачає щорічне затвердження плану законопроектної роботи Верховної Ради України, узгодженого Погоджувальною радою з урахуванням узагальнених Апаратом Верховної Ради України пропозицій комітетів, які формуються з урахуванням Програми діяльності та орієнтовного плану законопроектних робіт Кабінету Міністрів України.

24 серпня 2023 р. прийнято Закон України «Про правотворчу діяльність» № 3354-IX (набув чинності 20.09.2023 р., вводиться в дію через один рік з дня припинення або скасування воєнного стану в Україні). Законом передбачено особливості планування правотворчої діяльності із розробки проектів законів (стаття 25). Законом «Про правотворчу діяльність» стаття 19-1 «План законопроектної роботи Верховної Ради» Регламенту Верховної Ради України викладена в новій редакції.

Із метою створення належних умов для імплементації положень Угоди про асоціацію, виконання критеріїв членства у Європейському Союзі, об'єднання зусиль законодавчої та виконавчої гілок влади, а також громадянського суспільства парламентом прийнято Постанову «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» від 29.07.2022 р. № 2483-IX, відповідно до якої адаптація законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), забезпечення відповідності актів Верховної Ради України зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції, праву Європейського Союзу (acquis ЄС) є одним із головних завдань Верховної Ради України, що реалізується спільно з Кабінетом Міністрів України, який є основним суб'єктом ініціювання відповідних законопроектів, шляхом забезпечення узгодження підготовки, включення до порядку денного Верховної Ради України, розгляду та остаточного прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Офіційному внесенню Урядом до Верховної Ради України будь-якого важливого законопроекту має передувати подання до профільного комітету Верховної Ради України так званої «Білої Книги» – документа, що пояснює політичні цілі запропонованого законопроекту та заходи, які пропонується здійснити. За результатами обговорення «Білої Книги» на засіданні профільного комітету ухвалюється висновок (рекомендація № 2).

Відповідно до Закону України «Про правотворчу діяльність» до аналітичних документів публічної політики віднесено білу книгу, зелену книгу, оцінку впливу і концепцію проекту нормативно-правового акта.

Зелена книга, оцінка впливу, біла книга можуть розроблятися для підготовки проектів первинних законів, кодексів (частина друга статті 21); враховуватися під час розроблення проекту нормативно-правового акта (частина

друга статті 29). Розроблення концепції проекту кодексу або первинного закону є обов'язковим (частина друга статті 27).

Апарат Верховної Ради України повинен проводити ґрунтовний аналіз кожного запропонованого законопроекту на предмет уникнення дублювання (або суперечності) з чинним національним законодавством. У реєстрації повинно бути відмовлено у разі невідповідності законопроекту формі та вимогам, встановленим статтями 90 та 91 Регламенту Верховної Ради України (рекомендація № 4).

Запровадження Єдиної автоматизованої системи роботи з документами у Верховній Раді України відповідно до Розпорядження Голови Верховної Ради України від 08.02.2021 р. № 19 «Про деякі питання забезпечення документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах» дозволило збільшити рівень дотримання формальних вимог Регламенту Верховної Ради України під час реєстрації законодавчих ініціатив.

У структурі Апарату Верховної Ради України повинен бути створений окремий структурний підрозділ, до компетенції якого належатимуть питання дотримання положень Регламенту Верховної Ради України, а також перевірка усіх законопроектів до офіційної реєстрації на предмет відповідності нормам Регламенту Верховної Ради України (рекомендація № 5).

Із моменту викладення Рекомендацій Місії Європейського Парламенту статті 91, 92 Регламенту Верховної Ради України неодноразово вдосконалювалися (зокрема, законами України від 17.10.2019 р. № 207-ІХ, від 16.01.2020 р. № 469-ІХ, від 07.07.2011 р. № 3614-VI).

Крім того, підвищенню якості контролю за дотриманням вимог статей 90, 91 Регламенту Верховної Ради України сприяло запровадження Єдиної автоматизованої системи роботи з документами у Верховній Раді України відповідно до Розпорядження Голови Верховної Ради України від 08.02.2021 р. № 19 «Про деякі питання забезпечення документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах».

Законом України «Про правотворчу діяльність» вносяться зміни до статті 90 Регламенту Верховної Ради України (щодо вимог до змісту розділу «Перехідні положення» законопроекту, який подається на реєстрацію) та статті 91 Регламенту Верховної Ради України (щодо змісту пояснювальної записки).

У тижневому порядку денному пленарних засідань Верховної Ради України та у плані-графіку робіт над законопроектами та проектами інших актів у комітетах Верховної Ради України повинен бути передбачений розгляд законопроектів, ініційованих народними депутатами України (рекомендація № 7).

Народними депутатами України ініційована значна частина законопроектів, передбачених Планом законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік, затвердженим Постановою Верховної Ради України від 06.02.2024 р. № 3561-ІХ. Крім того, на розгляді парламенту знаходяться проекти

законів, спрямовані на вдосконалення процедури формування порядку денного (реєстр. № 2610 від 17.12.2019 р., № 4030 від 02.09.2020 р.).

Положення Регламенту Верховної Ради України повинні бути переглянуті у частині гарантування достатньої кількості часу для розгляду законопроектів комітетами Верховної Ради України (рекомендація № 8).

Наразі здійснюються організаційно-правові заходи, що полягають у посиленій координації роботи Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України під час визначення переліку пріоритетних для розгляду законопроектів. Такі переліки опрацьовуються та доводяться до відома комітетів Верховної Ради України засобами єдиної автоматизованої системи роботи з документами.

Кадрові потреби комітетів Верховної Ради України та потреби в експертизі повинні бути предметом регулярного перегляду та супроводжуватися забезпеченням необхідними ресурсами (рекомендація № 9).

Стратегія розбудови кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України до 2022 року, затверджена розпорядженням Керівника Апарату Верховної Ради України від 05.12.2019 р. № 3359-к, визначила основні завдання та напрями підвищення рівня ефективності й результативності діяльності Апарату з урахуванням Постанови Верховної Ради України «Про заходи з реалізації рекомендацій щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України» від 17.03.2016 р. № 1035-VIII.

Календарний план роботи сесії Верховної Ради України повинен бути переглянутий у контексті запровадження тижнів, відведених одночасно для пленарних засідань Верховної Ради України та для роботи в комітетах Верховної Ради України, тимчасових спеціальних комісіях і тимчасових слідчих комісіях Верховної Ради України, депутатських фракціях (депутатських групах) у Верховній Раді України, а також відмови від тижнів, цілком присвячених роботі народних депутатів України в органах Верховної Ради України (рекомендація № 10).

У зв'язку з продовженням дії воєнного стану в Україні та з метою забезпечення умов для реалізації конституційних повноважень парламенту Верховна Рада України дев'ятого скликання під час проведення дев'ятої сесії працює у режимі одного пленарного засідання, що триває до дня припинення чи скасування воєнного стану в Україні, але не пізніше ніж до початку наступної чергової сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання (Постанова Верховної Ради України «Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану» від 07.02.2023 р. № 2912 - IX).

Підхід до організації роботи Погоджувальної ради депутатських фракцій (депутатських груп) з питань формування порядку денного роботи парламенту повинен бути переглянутий. Засідання Погоджувальної ради депутатських фракцій (депутатських груп) повинні відбуватися у закритому для засобів масової інформації режимі (рекомендація № 11).

У зв'язку з продовженням дії воєнного стану в Україні з метою забезпечення умов для реалізації конституційних повноважень Верховної Ради

України засідання Погоджувальної ради скликаються Головою Верховної Ради України (Першим заступником чи заступником Голови Верховної Ради України, який виконує обов'язки Голови Верховної Ради України) за потреби, а також на вимогу трьох депутатських фракцій (депутатських груп) (Постанова Верховної Ради України «Про деякі питання організації роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану» від 07.02.2023 р. № 2912-IX).

Пропонується розглянути можливість створення (організації) системи роботи групи спеціальних парламентських кореспондентів, яка б включала в себе постійне представництво у парламенті політичних кореспондентів – представників ключових засобів масової інформації держави (рекомендація № 12).

Відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про порядок висвітлення роботи Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 30.08.2019 р. № 26-IX з метою широкого, повного та об'єктивного інформування громадян України, міжнародної спільноти про діяльність єдиного законодавчого органу держави згідно зі статтею 3 Регламенту Верховної Ради України та законами України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації», «Про Суспільне телебачення і радіомовлення України», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» Державному підприємству «Парламентський телеканал «Рада» доручено здійснювати забезпечення прямої трансляції, зокрема, відкритих пленарних засідань Верховної Ради України, відкриття та закриття сесій Верховної Ради України дев'ятого скликання, розгляду питання про формування Кабінету Міністрів України, заслуховування щорічних та позачергових послань Президента України про внутрішнє і зовнішнє становище України, проведення «години запитань до Уряду», проведення парламентських слухань.

У період дії воєнного стану в Україні встановлюються особливості правового регулювання діяльності медіа в умовах збройної агресії.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 08.05.2024 р. № 431 «Про деякі питання організації роботи журналістів у Верховній Раді України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану в Україні» затверджено Положення про акредитацію медіа при Верховній Раді України дев'ятого скликання на період дії воєнного стану в Україні.

Процедуру ухвалення актів у Верховній Раді України слід переглянути з метою запровадження системи голосування за звичайні закони простою більшістю голосів народних депутатів України за умови наявності кворуму. Мінімальний кворум для ухвалення законів має бути встановлений з урахуванням міжнародної практики. Вимога щодо абсолютної більшості голосів повинна бути збережена для ухвалення особливих законів виняткової важливості, перелік яких слід визначити з урахуванням міжнародної практики (рекомендація № 13).

Відповідно до статті 91 Конституції України Верховна Рада України приймає закони, постанови та інші акти більшістю від її конституційного складу,

крім випадків, передбачених Конституцією. Конституція України не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану (частина друга статті 157).

Політичний нагляд за виконавчою гілкою влади

Необхідно розробити чіткі інструкції для народних депутатів України щодо предмета та можливих тем депутатських запитів і звернень. Слід запровадити систему реєстрації та публікації депутатських запитів та звернень, а також отриманих відповідей (рекомендація № 15).

Запроваджена автоматизована система «Реєстрація та контроль за виконанням депутатських запитів та доручень Верховної Ради України» здійснює облік і контроль за виконанням депутатських запитів, на особистих сторінках народних депутатів України оприлюднюються статистичні відомості щодо кількості поданих запитів, результату їх виконання та виконавців.

Депутатські запити і відповіді на них оприлюднюються з урахуванням вимог законодавства щодо захисту персональних даних, через пошукову форму розділу «Здійснення контрольних функцій Верховною Радою України» на офіційному вебсайті Верховної Ради України (https://www.rada.gov.ua/control_function) та відповідно на вебсторінках народних депутатів України.

Відповідно до статті 224 Регламенту Верховної Ради України опублікування депутатських запитів на офіційному вебсайті Верховної Ради України є обов'язковим.

На виконання розпорядження в. о. Керівника Апарату Верховної Ради України від 08.02.2021 р. № 14 «Про заходи, спрямовані на оптимізацію документообігу у Верховній Раді України в електронній та паперовій формах» розроблено технічне завдання щодо програмного забезпечення підсистеми «Депутатські запити» єдиної автоматизованої системи роботи з документами у Верховній Раді України (ЄАС).

Депутатські звернення не публікуються.

Кожен комітет Верховної Ради України повинен щорічно розробляти та затверджувати річний робочий план здійснення нагляду (контролю) за виконавчою гілкою влади, що дасть змогу здійснювати контрольні повноваження системно, а не ситуативно (рекомендація № 16).

Законом України «Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення ефективної реалізації парламентського контролю» від 03.12.2020 р. № 1052-ІХ викладено в новій редакції статтю 228 «Розгляд Верховною Радою звітів і доповідей Кабінету Міністрів України» та главу 38-1 «Розгляд звітів, доповідей та іншої інформації державних органів та посадових осіб (крім Кабінету Міністрів України)» Регламенту Верховної Ради України.

Разом із тим пункт 4 Розділу VIII «Прикінцеві положення» Закону України «Про комітети Верховної Ради України» від 04.04.1995 р. № 116/95-ВР встановлює особливості організації роботи комітетів на період дії воєнного стану в Україні та протягом 30 днів після його припинення чи скасування.

На офіційних вебсайтах парламентських комітетів розміщені плани роботи комітетів на період роботи кожної чергової сесії Верховної Ради України

відповідного скликання. Зазначені плани затверджуються рішеннями відповідних комітетів і містять Розділ «Питання, які розглядаються Комітетом в порядку контролю за виконанням законів, постанов Верховної Ради України, власних рішень».

У структурі Верховної Ради України наступного скликання пропонується передбачити меншу кількість комітетів (орієнтовно 20), які повинні чітко співвідноситися зі сферами відповідальності міністерств (рекомендація № 17).

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 29.08.2019 р. № 19-ІХ «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» у парламенті дев'ятого скликання утворено 23 комітети, у порівнянні з восьмим скликанням їх чисельність скоротилася на 4 комітети. Наразі в Україні 19 міністерств.

Пропонується розглянути можливість запровадження у Комітеті Верховної Ради України з питань бюджету інституту «доповідача» з його подальшим можливим поширенням на роботу інших комітетів Верховної Ради України (рекомендація № 19).

Відповідно до Постанови Верховної Ради України від 29.08.2019 р. № 19-ІХ «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» Комітет Верховної Ради України з питань бюджету визначено головним комітетом з опрацювання законопроектів про Державний бюджет України та про внесення змін до Закону України про Державний бюджет України. При опрацюванні зазначених законопроектів функції інституту «доповідача» виконує посадова особа Комітету, визначена Головою Комітету як відповідальна (заступник Голови Комітету, голова підкомітету, до предметів відання якого віднесено відповідне питання).

У положеннях Регламенту Верховної Ради України використовуються поняття «доповідач» і «співдоповідач». У комітетах парламенту функцію «доповідача» здійснює відповідальна посадова особа, яка супроводжує опрацювання законопроекту, проекту іншого акта у Комітеті і доповідає зазначене питання на пленарному засіданні Верховної Ради України.

Відповідні комітети Верховної Ради України повинні здійснювати більш змістовний аналіз та супроводження звітів, які надходять до Верховної Ради України від Рахункової палати (рекомендація № 20).

Відповідно до Регламенту Верховної Ради України парламент розглядає щорічний звіт про діяльність Рахункової палати та інформацію за результатами здійснення позапланових заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) за рішенням Верховної Ради України (стаття 232-2). Звіт надається всім народним депутатам України та одночасно направляється до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету. Інформація Рахункової палати (звіти та рішення Рахункової палати, інформація про стан виконання об'єктами контролю рішень Рахункової палати), що надходить до Верховної Ради України, передається до комітету, до предмета відання якого належать питання бюджету, інших комітетів відповідно до предметів відання, а також надається

народним депутатам України. Законом України «Про комітети Верховної Ради України» встановлено, що комітети у відносинах з Рахунковою палатою розглядають узагальнені відомості, одержані відповідно до Закону України «Про Рахункову палату» (пункт 1 частини першої стаття 31), а також комітети у бюджетному процесі попередньо розглядають питання про виконання Державного бюджету України (включаючи висновки і пропозиції Рахункової палати щодо результатів контролю за дотриманням бюджетного законодавства) у частині, що віднесена до компетенції комітетів (пункт 4 частини першої статті 27).

Комітет, до предмета відання якого належать питання бюджету, розглядає щоквартальні висновки Рахункової палати щодо виконання Державного бюджету та за підсумками розгляду направляє рекомендації Кабінету Міністрів України з урахуванням пропозицій Рахункової палати. Крім того, до введення правового режиму воєнного стану в Україні зазначений Комітет розглядав окремі звіти Рахункової палати на засіданні профільного підкомітету за участі представників Рахункової палати, об'єктів контролю і Міністерства фінансів України.

Наразі одним з основних завдань щодо поліпшення взаємодії Верховної Ради України з Рахунковою палатою передбачається внесення необхідних законодавчих змін у частині запровадження обов'язкового розгляду у профільних комітетах Верховної Ради України звітів Рахункової палати та відповідного реагування на інформацію Рахункової палати про неналежне виконання наданих нею рекомендацій.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини представляє у Верховній Раді України щорічну (а у разі необхідності – спеціальну) доповідь. Верховна Рада України заслуховує такі доповіді відповідно до Регламенту Верховної Ради України (рекомендація № 21).

Парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина здійснює Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (стаття 101 Конституції України).

Уповноважений представляє Верховній Раді України щорічну доповідь про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні органами державної влади, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, підприємствами, установами, організаціями незалежно від форми власності та їх посадовими і службовими особами, які порушували своїми діями (бездіяльністю) права і свободи людини і громадянина, та про виявлені недоліки в законодавстві щодо захисту прав і свобод людини і громадянина. За результатами розгляду щорічної та спеціальної (спеціальних) доповідей Уповноваженого Верховна Рада України приймає постанову. Щорічні та спеціальні доповіді разом із прийнятою Постановою Верховної Ради України публікуються в офіційних виданнях Верховної Ради України та на офіційних вебсайтах Верховної Ради України і Уповноваженого (стаття 18 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»).

Відкритість, прозорість та підзвітність громадянам

Відповідно до Плану заходів «Відкритий парламент» необхідним є забезпечення права громадян України коментувати законопроекти, які зареєстровані у Верховній Раді України та є предметом громадського обговорення (з використанням, зокрема, WEB інтерфейсу та новітніх IT засобів) (рекомендація № 22).

Із метою досягнення більшої відкритості, прозорості та підзвітності перед громадянами Верховною Радою України у 2017 році запроваджено вебпортал «Електронний кабінет громадянина» (<https://itd.rada.gov.ua/idsrv/>), який є єдиною точкою входу для роботи з цифровими сервісами парламенту, зокрема щодо обговорення законопроектів.

Прийнято Закон України «Про публічні консультації» від 20.06.2024 р. № 3841-ІХ.

Необхідно розробити та схвалити стратегію переходу до електронного парламентаризму, включаючи середньострокову стратегію Інформаційних та Комунікаційних технологій (на 3-5 років). Слід передбачити відповідні ресурси, спрямовані на підвищення рівня прозорості та ефективності парламентських процесів (рекомендація № 23).

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 21.11.2017 р. № 486 затверджена Комунікаційна стратегія Верховної Ради України на 2017 - 2021 роки.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 05.07.2018 р. № 278 затверджена Стратегія електронного парламентаризму на 2018 - 2020 роки.

Триває робота над проектами нової Комунікаційної стратегії Верховної Ради України на 2024-2028 роки та Стратегії формування інноваційного цифрового парламенту.

У співпраці з Адміністрацією Президента України та Кабінетом Міністрів України необхідно розробити стратегію переведення у цифровий формат документообігу, пов'язаного з законодавчим процесом (рекомендація № 24).

Із 2020 року документи, які подаються до Верховної Ради України в електронній формі та електронні копії оригіналів паперових документів вносяться (створюються) до єдиної автоматизованої системи роботи з документами у Верховній Раді України (далі – ЄАС). ЄАС складається із системи електронного документообігу (далі – СЕДО) та системи «Електронний законопроект».

СЕДО Верховної Ради України має повну інтеграцію із Системою електронної взаємодії органів виконавчої влади, учасниками якої є більше ніж 2000 установ і організацій.

Обмін документами між Верховною Радою України та Офісом Президента України і Кабінетом Міністрів України з 2021 року відбувається значною мірою в електронному форматі засобами системи електронної взаємодії органів виконавчої влади.

З метою забезпечення впровадження стратегії переходу до електронного парламенту необхідним є поступове збільшення чисельності

відповідних IT спеціалістів. Працівникам Апарату Верховної Ради України, відповідальним за інформаційні технології, необхідно забезпечити можливості ознайомлення з кращими світовими практиками та обміну передовими технологіями у сфері електронного парламентаризму (рекомендація № 25).

Відповідно до Стратегії електронного парламентаризму на 2018-2020 роки, затвердженої Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 05.07.2018 р. № 278, збільшення штатної чисельності працівників Управління комп'ютеризованих систем Апарату Верховної Ради України виконано частково: збільшено на 16 одиниць.

Верховна Рада України повинна розробити та схвалити «цифрову» стратегію, яка б дала змогу створити сучасну службу з питань Інтернету та соціальних медіа із залученням команди досвідчених експертів з метою підвищення популярності он-лайн платформи Верховної Ради України (рекомендація № 26).

Вебпортал «Електронний кабінет громадянина» (<https://itd.rada.gov.ua/idsrv/>) виступає єдиною точкою входу для роботи з цифровими сервісами Верховної Ради України: Звернення громадян; Електронні петиції; Обговорення законопроектів; Запис на засідання; Запит публічної інформації; Портал відкритих даних; Законодавство України. На вебпорталі розміщена Інструкція користувача для реєстрації та входу до Електронного кабінету громадянина.

Вебпортал «Електронний кабінет громадянина» забезпечує зручний і легкий доступ до зазначених сервісів, створює безпечні умови роботи користувачів, а сучасний адаптивний дизайн систем дозволяє комфортно працювати з усіма системами незалежно від типу пристрою, на якому працює користувач.

Триває робота над проектом Стратегії формування інноваційного цифрового парламенту.

У парламенті створено Освітній центр Верховної Ради України. Стратегічний план діяльності та розвитку Освітнього центру Верховної Ради України на 2020-2024 роки, затверджений розпорядженням Керівника Апарату Верховної Ради України від 02.07.2020 р. № 84, визначає цінності, напрями діяльності, цільову аудиторію, продукти Освітнього центру тощо.

Доцільним є проведення дослідження та здійснення інвестицій у відповідні системи кібернетичної безпеки (рекомендація № 27).

Сучасні рішення кібернетичної безпеки розробляються і впроваджуються одночасно з розробкою автоматизованих систем, передусім під час віддаленої роботи народних депутатів України (засідання комітетів у режимі відеоконференції, створення і підписання електронних документів, законопроектів, внесення поправок до електронної порівняльної таблиці тощо). Умови посилення та система захисту інформації для парламенту підготовлені і затверджені Державною службою спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Впроваджено Комплексну систему захисту інформації (КСЗІ) на Єдину автоматизовану систему роботи з документами у Верховній Раді України (ЄАС), зокрема з урахуванням можливості віддаленої роботи користувачів ЄАС із документами.

Розроблено проект Стратегії кібербезпеки на 2024 – 2027 роки.

Верховна Рада України повинна розробити та схвалити всеохоплюючу комунікаційну стратегію (з визначенням основних аудиторій, каналів донесення інформації та інформаційних продуктів) та брендингову стратегію інституції, яка б визначала довгострокові цілі у здійсненні комунікаційної політики, визначенні характеру комунікації та інформаційних сигналів (рекомендація № 28).

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 21.11.2017 р. № 486 затверджена Комунікаційна стратегія Верховної Ради України на 2017 - 2021 роки. Триває робота над проектом Комунікаційної стратегії Верховної Ради України на 2024-2028 роки. Розроблений проект щорічної стратегії розвитку офіційних сторінок Верховної Ради України у соціальних мережах.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 24.08.2023 р. № 935 «Про заснування офіційної емблеми, що використовується у діяльності Верховної Ради України, органів Верховної Ради України, народних депутатів України, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України, Апарату Верховної Ради України, та затвердження тимчасового порядку її використання» затверджені нові логотипи Верховної Ради України, емблеми.

Запроваджено оновлений вебсайт Верховної Ради України, забезпечено присутність Верховної Ради України на інших платформах.

Необхідно переглянути структуру підрозділу у Верховній Раді України, відповідального за здійснення комунікаційної політики, та здійснити кроки з подальшого реформування, зокрема у частині об'єднання формально незалежних медіа у структурі Апарату Верховної Ради України. Працівникам Апарату Верховної Ради України, відповідальним за комунікаційну політику, необхідно забезпечити можливості ознайомлення з кращими світовими практиками та обміну передовими технологіями у зазначеній сфері (рекомендація № 29).

Відповідно до Розпорядження Голови Верховної Ради України «Про внесення змін до штатного розпису Апарату Верховної Ради України» від 01.09.2022 р. № 786-к затверджена нова структура Прес-служби Апарату Верховної Ради України, відповідно до якої обов'язки по висвітленню діяльності Верховної Ради України, її керівництва, діяльності органів Парламенту, керівництва Апарату Верховної Ради України перейшли до Прес-служби.

Верховною Радою України прийнято Постанову «Про деякі питання унормування діяльності Державного підприємства «Редакція газети «Голос України»» від 23.02.2023 р. № 2930-ІХ.

Наближення українського законодавства до права Європейського Союзу

Необхідно ухвалити новий закон про імплементацію Угоди про асоціацію та впровадження норм права Європейського Союзу замість застарілого Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (рекомендація № 30).

Із метою створення належних умов для імплементації положень Угоди про асоціацію, виконання критеріїв членства у ЄС об'єднання зусиль законодавчої та виконавчої гілок влади, а також громадянського суспільства парламентом прийнято Постанову «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» від 29.07.2022 р. № 2483-ІХ.

За сприяння Представництва ЄС Секретаріатом КМУ розроблено єдину інформаційну базу даних з питань адаптації законодавства України до асquis ЄС – «Pulse of Accession» (<https://pulse.kmu.gov.ua/>).

У 2024 р. Кабінетом Міністрів України розроблено та презентовано Національну програму адаптації законодавства України до права Європейського Союзу (очікується прийняття у 2024 році¹).

Верховна Рада України вправі очікувати, що всі законопроекти, які подаються Кабінетом Міністрів України, супроводжуватимуться пояснювальною запискою (довідкою, висновком) щодо їх відповідності зобов'язанням у рамках Угоди про асоціацію (рекомендація № 32).

Постановою Верховної Ради України «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» від 29.07.2022 р. № 2483-ІХ, зокрема, передбачено: попереднє опрацювання та підготовку до розгляду в першому читанні законопроектів за наявності інформації щодо відповідності (постатейні таблиці відповідності) та офіційного перекладу акта законодавства Європейського Союзу та/або інших джерел права Європейського Союзу (асquis ЄС), що додається до відповідного законопроекту; завдання Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу щодо встановлення наявності або відсутності у текстах законопроектів положень, пов'язаних з адаптацією законодавства України до положень права Європейського Союзу (асquis ЄС), та надання відповідного висновку головному комітету; направлення законопроектів для проведення додаткової експертизи щодо їх відповідності міжнародно-правовим зобов'язанням України у сфері європейської інтеграції та праву Європейського Союзу до Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу та до Кабінету Міністрів України.

Спроможність комітетів Верховної Ради України у сфері наближення українського законодавства до права Європейського Союзу повинна бути підсилена, зокрема шляхом визначення у кожному комітеті відповідальної особи за таку роботу, з урахуванням необхідності підвищення рівня співпраці комітетів Верховної Ради України (рекомендація № 33).

¹ <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-tsoho-roku-uriad-skhvalyt-natsionalnu-prohramu-adaptatsii-zakonodavstva-ukrainy-do-prava-ievropeiskoho-soiuzu>

Відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» від 29.07.2022 р. № 2483-IX у складі комітетів парламенту створені підкомітети з питань адаптації законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.

Відповідно до зростаючої спроможності Секретаріату Кабінету Міністрів України та з метою забезпечення здійснення кваліфікованої експертизи щодо відповідності праву Європейського Союзу та зобов'язань у рамках Угоди про асоціацію необхідним є посилення кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України, а також секретаріату Комітету Верховної Ради України з питань європейської інтеграції. Відповідним працівникам необхідно забезпечити можливості ознайомлення з кращими практиками Європейського Союзу та обміну передовими навичками у зазначеній сфері (розробка законопроектів, впровадження та моніторинг реалізації наближеного законодавства, оцінка недоліків у законодавстві) (рекомендація № 34).

Із метою створення належних умов для імплементації положень Угоди про асоціацію, виконання критеріїв членства у ЄС, об'єднання зусиль законодавчої та виконавчої гілок влади, а також громадянського суспільства парламентом прийнято Постанову «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції» від 29.07.2022 р. № 2483-IX.

План законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік містить розділ I «Перелік питань, що потребують законодавчого врегулювання, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС) у частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції».

На розгляді Верховної Ради України знаходиться проект Закону про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо внесення, розгляду та прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС) в частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції (реєстр. № 8242 від 28.11.2022).

Дослідницькою службою Верховної Ради України розроблено відповідні методичні рекомендації, які містять основні орієнтири при перевірці відповідності положень законопроекту положенням права ЄС (Методичні рекомендації затверджені на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до ЄС у серпні 2023 року).

У квітні 2023 року створено Офіс підтримки адаптації законодавства України до положень права ЄС.

Дослідницькою службою Верховної Ради України для Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України, депутатських фракцій (депутатських груп) у парламенті здійснюється підготовка аналітичних та інформаційних матеріалів, зокрема аналітичних записок з питань порівняльного

законодавства щодо законодавчого регулювання суспільних відносин у державах-членах ЄС, врегулювання окремих сфер правом і політиками ЄС, *acquis* ЄС.

Для комітетів Верховної Ради України Дослідницькою службою Верховної Ради України щомісячно готуються: Путівник *acquis* ЄС; Путівник рішень Суду ЄС.

Введено в практику здійснення навчальних візитів працівників Апарату Верховної Ради України до Європейського Парламенту та національних парламентів інших держав. Під час візитів і стажувань працівники Апарату ознайомлюються з кращими практиками ЄС, вивчають досвід функціонування національних парламентів інших держав, розробки та опрацювання законопроектів, їх впровадження і здійснення моніторингу реалізації законів.

Адміністративна спроможність

Право Верховної Ради України на формування операційного бюджету установи повинно поважатися де-юре та де-факто. Водночас кошторис Верховної Ради України та його виконання має бути предметом ретельного аудиту, що проводиться Рахунковою палатою (наприклад, один раз на скликання) (рекомендація № 35).

Проведення аудиту кошторису Верховної Ради України передбачено статтею 7 Закону України «Про Рахункову палату», відповідно до якої Рахункова палата, серед іншого: здійснює фінансовий аудит та аудит ефективності, зокрема щодо проведення витрат державного бюджету, включаючи використання бюджетних коштів на забезпечення діяльності Верховної Ради України; аналізує виконання Державного бюджету України та готує відповідні висновки, а також пропозиції щодо усунення виявлених відхилень і порушень.

Уся нормативно-правова база документів, які регламентують роботу Апарату Верховної Ради України, повинна бути консолідована у єдиний звіт внутрішніх правил, у тому числі щодо проведення кадрової політики (рекомендація № 36).

Відповідно до статті 7 Регламенту Верховної Ради України організаційне, юридично-експертне, науково-експертне, документальне, інформаційне, а також матеріально-технічне, господарсько-правове та фінансове забезпечення діяльності Верховної Ради, її органів, народних депутатів, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді здійснює Апарат Верховної Ради України. Структура Апарату Верховної Ради України затверджується більшістю голосів народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради України за поданням комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту. Апарат Верховної Ради України діє на основі Положення про Апарат Верховної Ради України. Положення про Апарат Верховної Ради України та Положення про структурний підрозділ Апарату Верховної Ради України затверджуються Головою Верховної Ради України. Положення про Апарат Верховної Ради України затверджено Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 25.08.2011 р. № 769 (у редакції Розпорядження Голови Верховної Ради України від 20.11.2014 р. № 734).

Внесені зміни до структури Апарату Верховної Ради України, затвердженої Постановою Верховної Ради України від 20.04.2000 р. № 1678-III, та переглянута структура окремих підрозділів Апарату, зокрема Управління кадрів.

Удосконалено Порядок проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців Апарату Верховної Ради України (розпорядження Керівника Апарату Верховної Ради України від 26.12.2022 р. № 2360-к).

Усі адміністративні одиниці Верховної Ради України, включаючи бібліотеку Верховної Ради України та Інститут законодавства Верховної Ради України, повинні буди консолідовані та стати частиною посиленої структури Апарату Верховної Ради України (рекомендація № 37).

Регламентом Верховної Ради України визначено, що науково-дослідницьке та інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності Верховної Ради України, її органів, народних депутатів України, депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України здійснює Дослідницька служба Верховної Ради України. Юридичну особу «Інститут законодавства Верховної Ради України» перейменовано на «Дослідницьку службу Верховної Ради України» та змінено її функціональне призначення відповідно до завдань, притаманних парламентським дослідницьким службам.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 11.08.2022 р. № 438 «Про Дослідницьку службу Верховної Ради України» затверджено Положення, структуру та штатний розпис Дослідницької служби Верховної Ради України (в редакції Розпорядження Голови Верховної Ради України від 03.05.2024 р. № 420).

У структурі Апарату Верховної Ради України повинна бути створена цілковито оновлена сучасна Кадрова Служба (рекомендація № 38).

Розпорядженням Керівника Апарату Верховної Ради України від 05.12.2019 р. № 3359-к затверджено Стратегію розбудови кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України до 2022 року, яка визначає основні завдання та спрямована на оптимізацію, збереження, зміцнення та розвиток кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України, здатного компетентно та відповідально виконувати свої завдання та функції, своєчасно та оперативно сприяти інноваційним процесам у контексті ефективної реалізації повноважень парламенту.

Проектом Закону України «Про парламентську службу» (реєстр. № 4530 від 21.12.2020), який прийнято у першому читанні, передбачається створення служби управління персоналом Апарату в системі управління парламентською службою.

Необхідно розробити всеохоплюючу стратегію розбудови кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України, яка передбачатиме, у тому числі, достатнє ресурсне забезпечення навчальних програм, включаючи підвищення рівня володіння іноземними мовами, індивідуалізовані плани кар'єрного зростання у поєднанні з впровадженням системи проведення регулярного оцінювання. Необхідними є розробка та впровадження системи кадрової мобільності (рекомендація № 39).

Стратегію розбудови кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України та план заходів з її реалізації прийнято на період до 2022 року. Планується затвердження Стратегії розбудови кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України на період до 2027 року. Також проект Закону України «Про парламентську службу» (реєстр. № 4530 від 21.12.2020), який прийнято у першому читанні, містить норми щодо оновлення служби управління персоналом.

Переглянуто посадові інструкції працівників Апарату Верховної Ради України, зокрема з урахуванням вимог Постанови Верховної Ради України від 29.07.2022 р. № 2483-IX «Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції».

Відповідно до пункту 1 Положення «Про Дослідницьку службу Верховної Ради України», затвердженого Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 11.08.2022 р. № 438 (в редакції Розпорядження Голови Верховної Ради України від 03.05.2024 р. № 420), Дослідницька служба Верховної Ради України, серед іншого, здійснює професійне навчання (підвищення кваліфікації) працівників Апарату Верховної Ради України та помічників-консультантів народних депутатів України, розробляє відповідні навчальні програми, включаючи програми підвищення рівня володіння іноземними мовами.

Наразі Дослідницькою службою розроблено та погоджено з Апаратом Верховної Ради України 50 спеціальних програм підвищення кваліфікації з урахуванням специфіки роботи Верховної Ради України та її Апарату.

Дослідницькою службою організовуються вебінари з актуальних питань із залученням українських та зарубіжних експертів, а також у співпраці з Європейським Парламентом та парламентами інших держав.

Короткострокове стажування з огляду на умови працевлаштування слід відокремити від стажування державних службовців. Відповідно до міжнародної практики проходження стажування не повинно мати наслідком обов'язкове працевлаштування (рекомендація № 40).

Відповідно до Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII стажування є одним із видів підвищення рівня професійної компетентності державних службовців. Працевлаштування на посади державної служби за результатами проходження стажування Законом «Про державну службу» не передбачено.

Стратегією розбудови кадрового потенціалу Апарату Верховної Ради України передбачено низку заходів щодо короткострокового та професійного стажування.

Проект Закону «Про парламентську службу» (реєстр. № 4530 від 21.12.2020), прийнятий у першому читанні, передбачає стажування для молоді строком до 6 місяців, з виплатою стипендій, окреме стажування передбачене для службовців Апарату. Цим законопроектом формалізуються вже фактично існуючі практики.

В Апараті Верховної Ради України щороку проходять стажування громадяни України з числа молоді, які не перебувають на посадах державної

служби чи на посадах в органах місцевого самоврядування, строком до шести місяців (стажування не проводиться в період дії правового режиму воєнного стану).

Порядок встановлення випробування та його проходження державним службовцем при призначенні на посаду державної служби в Апараті Верховної Ради України затверджений розпорядженням Керівника Апарату Верховної Ради України від 10.03.2023 р. № 526-К.

Відповідно до пункту 16 Положення «Про Дослідницьку службу Верховної Ради України», затвердженого Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 11.08.2022 р. № 438 (в редакції Розпорядження Голови Верховної Ради України від 03.05.2024 р. № 420), Дослідницька служба Верховної Ради України, серед іншого, бере участь у проведенні стажування в Апараті Верховної Ради України громадян із числа молоді, які не перебувають на посадах державної служби, а згідно з пунктом 21 зазначеного Положення – стажування у проектах (програмах) міжнародної технічної допомоги, бенефіціаром яких є Апарат Верховної Ради України.

Верховна Рада України у довгостроковій перспективі може розглянути можливість переходу до створення системи відокремленої парламентської державної служби (рекомендація № 41).

Верховна Рада України 28.01.2021 р. прийняла у першому читанні законопроект «Про парламентську службу» (реєстр. № 4530 від 21.12.2020), який визначає парламентську службу як службу особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності парламентських службовців, пов'язаній з правовим, науково-експертним, дослідницько-аналітичним, документальним, організаційним, інформаційним, фінансовим, матеріально-технічним та іншим забезпеченням діяльності Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні та її органів, народних депутатів України та депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України.

Усі помічники-консультанти народних депутатів України (незважаючи на те, чи їх робота оплачувана, чи вони працюють на громадських засадах) з метою дотримання принципу прозорості парламенту повинні мати затвержені посадові інструкції, які визначають роль та повноваження таких помічників-консультантів і відповідним чином реєструються Управлінням кадрів Апарату Верховної Ради України. Зазначене є підставою для надання таким поміщикам-консультантам права доступу до приміщень Верховної Ради України (рекомендація № 42).

Наразі в Апараті Верховної Ради України опрацьовується питання оновлення правил роботи помічників-консультантів народних депутатів України.

Слід розглянути можливість визначення реалістичної, проте невеликої кількості помічників-консультантів для одного народного депутата України, яким би видавалося відповідне посвідчення (рекомендація № 43).

Відповідно до Положення «Про помічника-консультанта народного депутата України», затвердженого Постановою Верховної Ради України від 13.10.1995 р. № 379/95-ВР, помічники-консультанти народного депутата

України за його заявою прикріплюються до Апарату Верховної Ради України: які працюють за трудовим договором (на постійній основі чи за сумісництвом), – для кадрового та фінансового обслуговування, які працюють на громадських засадах, – для кадрового обслуговування. Помічник-консультант народного депутата України має право, зокрема, входити й перебувати у приміщеннях Верховної Ради України за пред'явленням посвідчення помічника-консультанта, дотримуючись встановленого порядку.

Відповідно до статті 34 Закону «Про статус народного депутата України» від 17.11.1992 р. № 2790-ХІІ народний депутат України може мати до тридцяти одного помічника-консультанта. Народний депутат України самостійно визначає кількість помічників-консультантів, які працюють за строковим трудовим договором на постійній основі, за сумісництвом і на громадських засадах у межах фонду, який встановлюється йому для оплати праці помічників-консультантів. Народний депутат України самостійно здійснює підбір помічників-консультантів та розподіляє обов'язки між ними, визначені статтею 2.2 Положення про помічника-консультанта народного депутата України. Правовий статус і умови діяльності помічників-консультантів народного депутата України визначаються зазначеним законом та Положенням про помічника-консультанта народного депутата України.

Коаліція, опозиція та діалог у Верховній Раді України

Рішення щодо врегулювання статусу парламентської опозиції повинно бути прийняте якнайшвидше (рекомендація № 44).

Відповідно до Плану законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 06.02.2024 р. № 3561-ІХ, передбачено розробку проекту Закону України про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України з метою, зокрема, визначення статусу опозиції у Верховній Раді України.

З метою посилення міжпартійного діалогу та діалогу всередині коаліції між лідерами політичних партій або представників депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України необхідно започаткувати роботу неформальних платформ для здійснення політичного діалогу, які спиратимуться на досвід третіх сторін, до яких існує довіра (рекомендація № 47).

Залежно від результатів політичних діалогів, врегулювання статусу / діяльності / прав опозиції може потребувати внесення змін до Конституції України. Оскільки внесення змін до Конституції України під час дії правового режиму воєнного стану неможливе, окремі аспекти статусу опозиції на цьому етапі можуть бути врегульовані на рівні закону.

Із метою узгодження позицій парламентських політичних сил запропонований формат «Діалоги Жана Моне» за підтримки Проекту ЄС/ПРООН «Рада за Європу».

Дотримання етичних норм і стандартів поведінки у Верховній Раді України

Голова Верховної Ради України (головуючий на пленарному засіданні) повинен мати право назвати та відсторонити від участі у пленарному засіданні Верховної Ради України народних депутатів України за поведінку, яка має ознаки насильства або спрямована на зрив роботи Верховної Ради України. Термін відсторонення залежатиме від ступеня серйозності порушення порядку. Крім того, необхідно розглянути можливість запровадження фінансових стягнень (рекомендація № 48).

Верховною Радою України ІХ скликання удосконалено норми Регламенту Верховної Ради України щодо дотримання дисципліни та норм етики народними депутатами України на пленарному засіданні. Зокрема, якщо народний депутат України, депутатська фракція (депутатська група), на адресу яких були виголошені образливі слова, вважають, що конфлікт не вичерпано і порозуміння між народними депутатами України не досягнуто, то вони подають заяву до комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, який розглядає це питання на своєму засіданні. У таких випадках за висновком комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, Верховна Рада України без обговорення може прийняти рішення про позбавлення народного депутата України права брати участь у пленарних засіданнях (до п'яти пленарних засідань). Це рішення доводиться до відома виборців через газету «Голос України». Якщо під час пленарного засідання народний депутат України вчинив дії, що містять ознаки кримінального правопорушення, обговорення питань зупиняється. Головуючий на пленарному засіданні повідомляє Верховну Раду України про факт, що відбувся, і оголошує перерву в пленарному засіданні або закриває його і звертається до комітету, до предмета відання якого належать питання регламенту, з пропозицією розглянути це питання і внести пропозиції щодо вжиття відповідних заходів. Якщо зазначені дії вчинені до відкриття пленарного засідання, під час його перерви чи після закриття, головуєчий на пленарному засіданні повідомляє Верховну Раду України про них після перерви або після відкриття найближчого пленарного засідання. Якщо під час розгляду питань порядку денного пленарного засідання Верховної Ради України виникає ситуація щодо різного розуміння народними депутатами України застосування тієї чи іншої норми Регламенту, що загрожує зривом пленарного засідання, на звернення у паперовій формі двох депутатських фракцій (депутатських груп) про порушення норм цього Регламенту головуєчий на пленарному засіданні оголошує перерву (стаття 51).

Народні депутати України, які прагнуть оскаржити своє покарання, матимуть можливість презентувати свою справу під час чергового засідання Комітету Верховної Ради України з питань Регламенту та організації роботи Верховної Ради України (рекомендація № 50).

Згідно з Постановою Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29.08.2019 р. № 19-ІХ до відання Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України належить розгляд всіх

питань, пов'язаних з правовим статусом народних депутатів України, дисципліною та дотриманням норм депутатської етики.

Спеціально визначені експерти з питань регламенту і процедурних аспектів роботи Верховної Ради України повинні під час пленарного засідання асистувати Голові Верховної Ради України (головуючому на засіданні), надаючи за його зверненням відповідну інформацію та гарантуючи, що робота Верховної Ради України під час пленарного засідання відбувається з суворим дотриманням усіх регламентних вимог (рекомендація № 51).

Згідно з Постановою Верховної Ради України «Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України дев'ятого скликання» від 29.08.2019 р. № 19-ІХ до предмету відання Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України належить розгляд питань, пов'язаних із парламентською процедурою.

Необхідно розробити та інституціоналізувати у Верховній Раді України Кодекс поведінки народного депутата України. Впровадження Кодексу поведінки народного депутата України повинно відбуватися з урахуванням принципів всеосяжності, консультативності, прозорості та відповідно до кращої світової практики (рекомендація № 52).

Розроблено та внесено на розгляд Верховної Ради України проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правил етичної поведінки народних депутатів України (Етичного кодексу)» (реєстр. № 8327 від 30.12.2022 р.).

Щодо питання:

– прийняття в цілому проекту Закону України «Про парламентську службу».

Верховна Рада України 28.01.2021 р. прийняла у першому читанні законопроект «Про парламентську службу» (реєстр. № 4530 від 21.12.2020 р.), який визначає парламентську службу як службу особливого характеру, яка полягає у професійній діяльності парламентських службовців, пов'язаній з правовим, науково-експертним, дослідницько-аналітичним, документальним, організаційним, інформаційним, фінансовим, матеріально-технічним та іншим забезпеченням діяльності Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні та її органів, народних депутатів України та депутатських фракцій (депутатських груп) у Верховній Раді України.

При розгляді законопроекту головним визначено Комітет Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування.

Законопроект включений до Порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 03.09.2024 р. № 3939-ІХ (Розділ II. Питання, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесії).

Щодо питання:

– підготовка до розгляду у першому читанні Етичного кодексу з урахуванням пропозицій депутатських фракцій і груп та Комітету з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України.

Законопроектом «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо правил етичної поведінки народних депутатів України (Етичного кодексу)» (реєстр. № 8327 від 30.12.2022 р.) пропонується внесення змін до законів України «Про статус народного депутата України» (щодо принципів, правил, забезпечення депутатської етики, відповідальності за порушення норм депутатської етики), «Про комітети Верховної Ради України» (щодо повноважень, кількісного та персонального складу комітетів, зокрема щодо персонального складу комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого віднесено питання контролю за дотриманням дисципліни та норм депутатської етики), Регламенту Верховної Ради України (щодо дотримання дисципліни та норм етики народними депутатами України на пленарному засіданні, оскарження рішення про відповідальність народного депутата України за порушення норм депутатської етики, звітності комітету Верховної Ради України, до предмета відання якого віднесено питання контролю за дотриманням дисципліни та норм депутатської етики).

При розгляді законопроекту головним визначено Комітет Верховної Ради України з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України.

Законопроект включений до Порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 03.09.2024 р. № 3939-IX (Розділ II. Питання, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесії).

Щодо питання:

– визначення правових засад взаємодії більшості та меншості, зокрема в частині збалансованого розподілу керівних посад між представниками більшості і меншості у комітетах ВР України, Рахунковій палаті та інших парламентських органах.

У Плані законопроектної роботи Верховної Ради України на 2024 рік, затвердженому Постановою Верховної Ради України від 06.02.2024 р. № 3561-IX, передбачено розробку проекту Закону про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України з метою, зокрема, приведення у відповідність із положеннями Конституції України, у тому числі щодо статусу коаліції депутатських фракцій та визначення статусу опозиції у Верховній Раді України.

Законопроекти про парламентську опозицію (реєстр. № 1211 від 30.08.2019 р., реєстр. № 1211-1 від 12.09.2019 р.) включені до Порядку денного дванадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання, затвердженого Постановою Верховної Ради України від 03.09.2024 р. № 3939-IX (Розділ II. Питання, які доручається підготувати і доопрацювати для розгляду на сесії). При розгляді законопроектів головним визначено Комітет Верховної Ради України з

питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України.

Щодо питання:

– ширше залучення ВР України до процесу проведення переговорів щодо вступу в ЄС, а також в процеси переговорів та співпраці з міжнародними фінансовими інституціями.

Залучення Верховної Ради України до офіційного скринінгу стану імплементації актів права ЄС у законодавство України відбувається шляхом включення представників парламенту до складу робочих груп по підготовці дорожніх карт у рамках відкриття кластерів порядку денного переговорів щодо вступу України до ЄС.

Щодо питання:

– зміцнення інституційної спроможності ВР України в частині забезпечення адаптації національного законодавства до права ЄС.

У квітні 2023 р. створено Офіс підтримки адаптації законодавства України до положень права ЄС, який надає допомогу щодо опрацювання законопроектів євроінтеграційного спрямування. Порядок підготовки експертного висновку, терміни його підготовки, суб'єкти звернення визначені у Порядку взаємодії структурних підрозділів Апарату Верховної Ради України з Офісом підтримки адаптації, затвердженому розпорядженням Керівника Апарату Верховної Ради України від 04.08.2023 р. № 209.

Щодо питання:

– ухвалення законодавства, пов'язаного із реалізацією Плану України, що відкриває шлях до отримання регулярного фінансування від Фінансового інструменту ЄС в Україні.

Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2024/792 від 29.02.2024 р. про Ukraine Facility прийнято з метою покриття дефіциту фінансування України, задоволення потреб у відновленні, реконструкції та модернізації з одночасною підтримкою зусиль України у сфері реалізації реформ на шляху до вступу до ЄС². Основою для реалізації інструменту Ukraine Facility є План для Ukraine Facility³, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.03.2024 р. № 244-р, схвалений Європейською Комісією у квітні 2024 р.⁴ та затверджений Радою Європейського Союзу у травні 2024 р.⁵. План для Ukraine Facility передбачає здійснення структурних реформ у державному

² Regulation (EU) 2024/792 of the European Parliament and of the Council of 29 February 2024 establishing the Ukraine Facility. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/792/oj>

³ План для Ukraine Facility на 2024-2027 роки. URL: <https://www.ukrainefacility.me.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/plan-ukraine-facility.pdf>

⁴ European Commission. Commission endorses Ukraine Plan, paving the way for regular payments under the Ukraine Facility. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/news/commission-endorses-ukraine-plan-paving-way-regular-payments-under-ukraine-facility-2024-04-15_en

⁵ European Council Council of the European Union. Ukraine Plan: Council greenlights regular payments under the Ukraine Facility. URL: https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2024/05/14/ukraine-plan-council-greenlights-regular-payments-under-the-ukraine-facility/?utm_source=brevo&utm_campaign=AUTOMATED%20-%20Alert%20-%20Newsletter&utm_medium=email&utm_id=320

секторі, проведення низки економічних реформ, спрямованих на розвиток бізнес-клімату та підприємництва, а також кроки для розвитку пріоритетних секторів, що може забезпечити швидке економічне зростання.

Чітке слідування строкам виконання індикаторів, передбачених у Плані для Ukraine Facility, є запорукою вчасного та безперебійного отримання траншів. Так, у 2024 р. із метою виконання Плану для Ukraine Facility прийнято закони України: «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення корпоративного управління» від 22.02.2024 р. № 3587-IX; «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення роботи Бюро економічної безпеки України» від 20.06.2024 р. № 3840-IX; «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення» від 16.07.2024 р. № 3855-IX; «Про публічні консультації» від 20.06.2024 р. № 3841-IX тощо.

Щодо питання:

– узгодження внутрішніх процедур та механізмів ВР України з метою підвищення ефективності та якості захисту національних інтересів України в процесі здійснення законодавчої роботи щодо адаптації законодавства України до права ЄС, в т.ч. шляхом внесення змін до Регламенту (законопроект № 8242).

На розгляді парламенту знаходиться проект Закону про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо внесення, розгляду та прийняття законопроектів, спрямованих на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС) у частині виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції (реєстр. № 8242 від 28.11.2022), метою якого є унормування процедури опрацювання відповідних законопроектів. Викладені у законопроекті положення орієнтовані на максимальне забезпечення взаємодії всіх суб'єктів права законодавчої ініціативи при розгляді євроінтеграційних проектів.

Щодо питання:

– продовжувати пошук алгоритмів належного висвітлення діяльності ВР України із дотриманням балансу між відкритістю та забезпеченням належних заходів безпеки, зумовлених воєнним станом; обговорити можливість відновлення доступу до Верховної Ради України акредитованих представників ЗМІ; забезпечити функціонування парламентських інформаційних ресурсів, включно із ТК «Рада» із дотриманням принципу політичного плюралізму та свободи слова.

Відповідно до частини шостої статті 3 Регламенту Верховної Ради України у разі встановлення у період дії воєнного стану в Україні обмежень щодо здійснення прямої трансляції відкритих пленарних засідань Верховної Ради України в інтересах національної безпеки та/або з метою забезпечення заходів безпеки Верховної Ради України, виконання рішень та нормативно-правових актів щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану відкриті пленарні засідання Верховної Ради України, щоденні (у дні пленарних засідань та проведення «години запитань до Уряду») та щотижневі програми із

забезпеченням рівної участі в них представників депутатських фракцій (депутатських груп) та позафракційних народних депутатів України транслюються державним підприємством «Парламентський телеканал «Рада» у запису в день проведення відповідного пленарного засідання чи у вигляді створеної програми, а якщо це неможливо – у перший тиждень трансляції Державним підприємством «Парламентський телеканал «Рада» програм згідно з розкладом після дня проведення пленарного засідання чи створення відповідної програми.

Розпорядженням Голови Верховної Ради України від 08.05.2024 р. № 431 «Про деякі питання організації роботи журналістів у Верховній Раді України дев'ятого скликання в умовах дії воєнного стану в Україні» затверджено Положення про акредитацію медіа при Верховній Раді України дев'ятого скликання на період дії воєнного стану в Україні.

Висновки.

Діалоги Жана Моне в Україні – ефективний інструмент медіації для політичних сил, представлених у парламенті, що сприяє підвищенню інституційної спроможності Верховної Ради України. Свідченням цього є регулярність проведення раундів Діалогів та змістовність висновків, прийнятих під час їх проведення.

Процес реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України, в основу якого покладено рекомендації Місії Європейського Парламенту з оцінки потреб, що викладені в «Доповіді та Дорожній карті щодо внутрішньої реформи та підвищення інституційної спроможності Верховної Ради України», не припиняється, незважаючи на виклики воєнного стану.

Аналіз питань, зазначених у проекті порядку денного 11-го раунду Діалогів Жана Моне, свідчить про те, що певна частина досягнутих домовленостей вже реалізована, деякі з них перебувають на стадії реалізації.

Отже, Україна, розділяючи демократичні європейські цінності, послідовно та динамічно рухається на шляху до повноправного членства в Європейському Союзі.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені у документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*